

DOI: 10.61484/29538181-ss.8.23-161

**ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԵՎ ՄԱՐԴՈՒԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԳՐԻՇԱ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ**

Սան-Պաուլոյի համալսարան, Երևանի Հայրուսակ համալսարան
Ընդունված է տպագրության 03.06.2023

Անփոփազիր. 1946թ. սեպտեմբերի 19-ին Կյուրիխի համալսարանում Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Ուինսթոն Չերչիլը սկիզբ դրեց Եվրոպական իրավական համակարգի ձևավորմանը: Իր գոյության 73 տարիների ընթացքում եվրոպայի խորհուրդը համալրվեց արևելյան եվրոպայի երկրներով և մի շարք հետխորհրդային հանրապետություններով: Իր գոծունեության ընթացքում ԵԽ-ն մշակեց և ընդունեց 200-ից ավել կոնվենցիաներ և կից արձանագրություններ, որոնք հիմք հանդիսացան եվրոպայի խորհրդի իրավունքի շարունակական կայացմանը և զարգացմանը: Խնդրո առարկա հողվածում փորձ է արվում վերհանել եվրոպայի խորհրդի իրավունքի և մարդու իրավունքների միջև օրգանական կապը և դրա նշանակությունը ժամանակակից իրավական համակարգում

Հիմնաբաներ. եվրոպական կոնվենցիա, կից արձանագրություններ երկրորդ աշխարհամարտ. եվրոպայի խորհրդի իրավունք:

Չնայած նրան, որ Եվրոպայի խորհրդի, որպես համաեվրոպական կառույցի, մասին բազմաթիվ աշխատություններ են լույս տեսել, այդուհանդերձ կազմակերպության իրավական գործառույթների լայնածավալ ուսումնասիրությունները շարունակում են մնալ խնդրահարույց: Ահա թե ինչու այսօր անհրաժեշտ է շարունակել եվրոպայի խորհրդի իրավական հենքի համակողմանի ուսումնասիրությունը՝ ժամանակի պահանջներին համահունչ: Ի տարբերություն եվրոպական միության իրավունքի, եվրոպայի խորհրդի իրավունքը իրենից ներկայացնում լիարժեք իրավաբանական համակարգ և համարվում է միջազգային իրավունքի կարևորագույն բաղադրիչ՝ հիմք ընդունելով եվրոպայի խորհրդի կանոնադրությունը: Անշուշտ եվրոպայի խորհրդի հիմնադրմանը հաջորդած տարիների ընթացքում այն մեծ փոփոխությունների է ենթարկվել՝ հատկապես այն պատճառով, որ կազմակերպությունը համալրվել է նոր անդամներով, որն իր հերթին պահանջել է նոր չափանիշների ընդունում՝ տարածաշրջանային կոնվենցիաների տեսքով: Այն առնչությամբ անհրաժեշտ է նշել, որ կոնվենցիաների մշակումը և ընդունումը ժամանակատար է և պահանջում է ջանք և եռանդ բոլոր մակարդակներում: Խնդրո առարկա հարցի հետ կապված հաճախ են հիշատակվում ԵԽ 10 հիմնադիր անդամների համակարգված և համապարփակ մոտեցումները, որոնց շրջանակում առանձնակի դեր է ունեցել Բրիտանիայի վարչապետ Ուինսթոն Չերչիլի հիմնարար ելույթները 1946 թ. սեպտեմբերի 19-ին Կյուրիխի համալսարանում և 1948 թ Հազայի կոնգրեստում: Իր ելույթները վարչապետը անդրադառնում էր եվրոպական համակարգի ստեղծման անհրաժեշտությանը, որի հենքում պետք է ամրագրվեր խաղաղությունը և անվտանգությունը որպես հիմնարար սկզբունքները: Միաժամանակ Չերչիլը պնդում էր, որ անհրաժեշտ է ստեղծել այսպես կոչված «եվրոպայի միացյալ նահանգներ»,՝ աստիճանաբար ներառելով եվրոպայի բոլոր պետություններին: Նա կարծում էր, որ այդ խնդրում առաջնորդի դեր պետք է ստանձնեն Գերմանիան և Ֆրանսիան: Այս կապակցությամբ վարչապետը առանձնակի տեղ էր հատկացնում Մեծ Բրիտանիային և ԱՄՆ-ին: Տեղին է նշել, որ Չերչիլի այդ մոտեցումները բացասական

ընդունվեցին խորհրդային միության կողմից: Հատկապես ցավոտ ընկալեցին Հագայի կոնգրեսի արդյունքները, որտեղ նախագահում էր Չերչիլը, և որին մասնակցում էին 1000-ից ավել պատվիրակներ այդ թվում եվրոպայի 19 պետությունների քաղաքական առաջնորդները: Եզրափակիչ փաստաթղթում կոչ էր արվում գումարել համակերպական խորհրդաժողով՝ քննարկելու մարդու իրավունքներին և հիմնարար ազատություններին վերաբերող հարցեր, որոնք պետք է իմի բերվեին համապատասխան կոնվենցիաների և դրանց լրացուցիչ արձանագրությունների մշակման միջոցով: Հարկ է նշել, որ լուրջ տարածայնություններ առաջացան Եխ կանոնադրության իրավական նորմերի ամրագրման կապակցությամբ: Պրակտիկորեն «սեղանի վրա» դրվել էին երկու տարբեր հայեցակարգեր: Ֆրանսիան և Բելգիան պահանջում էին նոր կազմակերպության իրավական հենքում ամրագրել լայն լիազորություններ ունեցող խորհրդարանական վեհաժողովին, սակայն Մեծ Բրիտանիան պնդում էր, որ համապարփակ լիազորություններ պետք է տրվեն բոլոր այն պետություններին, որոնց համապատասխան մարմինների ներկայացուցիչները կներառվեն խորհրդարանական վեհաժողովում: Երկար քննարկումների արդյունքում ընդունվեց փոխզիջումային տարբերակ, ըստ որի վեհաժողովը պետք է ձևավորվի Եխ անդամ պետությունների խորհրդարանական պատվիրակություններից, որոնք պետք է ունենան միայն խորհրդարանական գործառույթներ: Որոշումների կայացման լիազորությունները վերապահվում էին նախարարների միջկառավարական կոմիտեին: Ինչ վերաբերում էր բուն կազմակերպությանը, ապա այն օժտվում էր բազմաբովանդակ գործառույթներով՝ ունենալով սահմանափակ լիազորություններ: Նշված իրավական փաթեթն ամրագրվեց Լոնդոնի վերհաժողովում 1949 թ. մայիսի 5-ին, որին մասնակցում էին 10 եվրոպական երկրներ՝ Բելգիա, Դանիա, Ֆրանսիա, Իռլանդիա, Իտալիա, Լյուքսեմբուրգ, Նիդեռլանդների թագավորություն, Նորվեգիա և Մեծ Բրիտանիա: Այդպիսով եվրոպայում հիմնադրվեց միջկառավարական կազմակերպություն, որի անդամ պետությունները պահպանում էին իրենց ինքնիշխանությունը և խորհրդարանական վեհաժողովում ընդգրկված խորհրդարանական պատվիրակություններն իրենց գործառույթներով:

Գործնական առումով Եխ կանոնադրային փաստաթղթերը հնարավորություն էին ընձեռնում ձևավորել քաղաքական մարմիններ և կանոնակարգել դրանց միջև փոխհարաբերությունները: Փաստացի եվրոպայի խորհուրդն այն առաջին միջազգային կազմակերպությունն էր, որն իր անդամ պետությունների քաղաքացիներին մասնակից դարձրեց իր գործունեությանը խորհրդարանական վեհաժողովի միջոցով: Այս կապակցությամբ կարևոր է նշել, որ Եխ 1949 թ. կանոնադրությունը, ինչպես նաև կանոնադրային փաստաթղթերը սահմանում են կազմակերպության ներքին իրավունքը, կանոնադրության 1-ին հոդվածի առաջին պարբերությունում. եվրոպայի խորհրդի նպատակն է հասնել առավել մեծ միասնության իր անդամների միջև՝ իրենց ընդհանուր ժառանգությունը հանդիսացող, տնտեսական և սոցիալական առաջընթացը դյուրին դարձնող գաղափարների և սկզբունքների պաշտպանության և իրականացման նպատակով: Երկրորդ աշխարհամարտի հետևանքները եվրոպական երկրների ժողովուրդներին համոզեցին, որ միջազգային համագործակցությունը կենսական անհրաժեշտություն է նոր հակամարտությունները կախելու և այնպիսի նախապայմաններ ստեղծելու համար, որոնք

կնպաստեն պետությունների համատեղ արդյունավետ աշխատանքին: Այդպիսով եվրոպայի խորհրդի առաջին խնդիրն ընդհանուր ժողովրդավարական արժեքներ դավանող և անձի ազատության, քաղաքական ազատությունների և իրավունքի գերակայության գաղափարների վրա հիմնված եվրոպական պետություններին համախմբելն էր: Այսպիսով, եվրոպայի խորհուրդը վերածվեց լիբերյալ ժողովրդավարությանն արևմտյան եվրոպայի համախմբված նվիրումի խորհրդանիշ և մարմնացում: Կարևոր գործառույթ է համարում այն, որ ԵԽ իր անդամ պետություններին տնտեսական և սոցիալական աջակցություն է ցուցաբերում: Այս կախակցությամբ եվրոպայի խորհրդի իրավական գործունեության շրջանակն այնքան ընդգրկում է, որ մշտապես պատրաստ է պատասխանատվություն կրել անդամ պետությունների միջև ողջ համագործակցության համար: Կանոնադրության 1-ին հոդվածում նշվում է, որ կազմակերպությունը հետամուտ է ընդհանուր մտահոգության առարկա հարցերի քննարկման: Մարդու ԵԽ անդամ պետությունների ներկայացուցիչները, աշխատակազմը ունեն արտոնություններ և անձեռնմխելիություն, որոնք ամրագրված են կանոնադրության 40-րդ հոդվածում: Ավելին, 1949 թ. եվրոպայի խորհրդի արտոնությունների և անձեռնմխելիությունների գլխավոր համաձայնագրում և 1952 թ. թիվ 10 արձանագրությունում մանրակրկիտ սահմանում են դրանք: Ըստ նշված գլխավոր համաձայնագրի՝ ԵԽ իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունի: Նա կարող է պայմանագրեր կնքել, ձեռք բերել շարժական և անշարժ գույք, հանդես գալ դատարաններում: Նշված համաձայնագիրը նաև մանրամասնում է արտոնությունները և անձեռնմխելիությունները, որոնցից օգտվում են նախարարների կոմիտեի անդամները՝ իրենց գործառույթներն իրականացնելիս և հանդիպումների կազմակերպելիս: Այս արտոնություններն ու անձեռնմխելիությունները ստեղծված են նրանց անկախությունը և խոսքի լիակատար ազատությունը երաշխավորելու նպատակով: Այսպիսով կոմիտեի անդամներին չի կարելի ձերբակալել կամ ազատագրել, նրանց անձնական իրերը ենթական չեն առգրավման և չեն կարող հետապնդվել պարտավորությունների կատարման ընթացքում իրականացված գործողությունների համար: Անձեռնմխելի են նրանց գրագրությունները և փաստաթղթերը: Ինչ վերաբերում է խորհրդատվական վեհաժողովի անդամներին, ապա նրանք նույնպես օգտվում են արտոնություններով և անձեռնմխելիությամբ: Որևէ սահմանափակում չի կարող կիրառվել վեհաժողովի նիստերին մասնակցելու նպատակով պատգամավորների տեղաշարժի նկատմամբ: Նրանց չի կարելի խուղարկել, ազատագրել կամ հետապնդել արտահայտված կարծիքների կամ քվեարկությունների համար: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի դատավորները նույնպես օգտվում են դիվանագիտական արտոնություններից և անձեռնմխելիությունից: Եվրոպայի խորհրդի աշխատակազմը չի կարող հետապնդվել որևէ գործողության համար, որը կատարվում է իր լիազորությունների շրջանակներում: Աշխատակազմի անդամները ազատվում են ֆինանսական հարկումներից: Այդուհանդերձ աշխատակազմի անդամներին անձեռնմխելիությունից (կարևոր է գրկել միայն ԵԽ գլխավոր քարտուղարը): ԵԽ կանոնադրության 12-րդ հոդվածի համաձայն կազմակերպության պաշտոնական լեզուներն են անգլերենը և ֆրանսերենը: Միաժամանակ

խորհրդարանական վեհաժողովն ունի բազմաթիվ աշխատանքային լեզուներ՝ այդ թվում գերմաներեն, իտալերեն, ռուսերեն: Անհրաժեշտության դեպքում կարող են թարգմանվել:

Եխ իրավունքում առանձնակի նշանակության է տրվում դիտորդի կարգավիճակի ինստիտուտին: Ցանկացած պետություն, որն ընդունում է եվրոպայի խորհրդի արժեհամակարգը կարող է օժտվել դիտորդի կարգավիճակով:^[1] Այս գործընթացը վերապահված է նախարարների կոմիտեին: Նման կարգավիճակ կարող է տրամադրվել միջազգային միջկառավարական կազմակերպություններին, որոնք ցանկություն ունեն համագործակցելու եվրոպայի խորհրդի հետ: Ներկա պահին նման կարգավիճակ ունեն ԱՄՆ, Կանադան, Ճապոնիան և Մեքսիկան: Կազմակերպություններից՝ ԵՄ, ԵԱՀԿ, ԱՊԿ: Եվրոպայի խորհուրդը առավել կարևոր նորմ է համարվում «Հատուկ հյուրի» կարգավիճակի շնորհումը: Նման ինստիտուտ ձևավորելու առաջարկն ամրագրվեց 1989 թ. Խորհրդարանական վեհաժողովում: Նմանկարգավիճակ շնորհելու նպատակը այսպես կոչված անցումային շրջանում գտնվող պետություններին (դրանք հիմնականում հետխորհրդային հանրապետություններն էին) ծանոթացնել եվրոպական արժեքներին՝ հատկապես ժողովրդավարությանը և մարդու իրավունքներին: «Հատուկ հյուրի» կարգավիճակի շնորհումը նույնպես վերապահված է խորհրդարանական վեհաժողովին, որը պրակտիկորեն իրականանում է բյուրոյի որոշմամբ: Նման կարգավիճակ ունեցող պատվիրակությունները մասնակցում են վեհաժողովի աշխատանքներին՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով: Պատմական փորձը ցույց է տալիս, որ նման պատվիրակություն ունեցող երկրները աստիճանաբար դառնում են եվրոպայի խորհրդի լիարժեք անդամներ:

Եխ իրավունքում առանցքային տեղ է զբաղեցնում խորհրդարանական վեհաժողովը: Այս առնչությամբ Լոնդոնում 1949թ. կայացած համաժողովում առաջարկում էր վեհաժողովին տալ խորհրդակցական ձայն իրավունք: Փաստացի նման կարգավիճակով վեհաժողովը հանդես եկավ մինչև 1974թ., որից հետո կառույցը որոշիչ քայլ կատարեց՝ հրաժարելով խորհրդակցական պիտակից և վերանվանվելով խորհրդարանի վեհաժողովի: Այսուհանդերձ միայն 1994 թ. նախարարների կոմիտեն հաստատեց նոր անվանումը: Սակայն նոր իրավական կարգավիճակը որևէ ազդեցություն չունեցավ վեհաժողովի գործառույթների վրա: Այն շարունակում էր մնալ որպես խորհրդակցական մարմին և զրկված էր անմիջական վերահսկողությունից Եխ գործունեության նկատմամբ: Աստիճանաբար վեհաժողովը ամրապնդեց իր դիրքերը, որին նպաստեց Եխ անդամ պետությունների խորհրդարանական պատվիրակություններից ձևավորված գործոնը: Պրակտիկորեն կառույցը վերածվեց լայնածավալ նշանակություն ունեցող եվրոպական հարթակի: Վեհաժողովի գործունեության բնագավառում կարևորվում է այն իրավական մեխանիզմը, համաձայն որի կարող է չհավաստագրվել և չվավերացվել ազգային խորհրդարանական պատվիրակության կազմը ինչպես նաև զրկել վեհաժողովի աշխատանքներին մասնակցելուց ^[2]: Միաժամանակ վեհաժողովը կարող է պատժել ստանձնած պարտավորությունները և հանձնարարությունները պատշաճ չկատարելու և վերահսկման գործընթացում համագործակցություն չտրամադրելու դեպքերում: Այն տեղի է ունենում համապատասխան բանաձևի ընդունման միջոցով: Որպես կանոն վեհաժողովը

ձևավորում է հանձնաժողովներ և կոմիտեներ, ուսումնասիրությունների և քննարկումների արդյունքում զեկույցներ են պատրաստում և ներկայացնում հրատապ լուծում պահանջվող խնդիրների վերաբերյալ: Միաժամանակ կոմիտեները կարող են ստեղծվել ենթակոմիտեներ՝ որոշելով դրանց աշխատանքային իրավասությունների շրջանակը: Վեհաժողովը տարվա ընթացքում գումարում է մեկ նստաշրջան՝ բաղկացած չորս մասնակի նստաշրջաններից, որոնցից յուրաքանչյուրն անցկացվում է մեկ շաբաթյա տևողությամբ և գումարվում են հունվար, ապրիլ, հունիս և սեպտեմբեր ամիսների վերջերին: Վեհաժողովի ընթացիկ նստաշրջանները տեղի են ունենում եվրոպայի խորհրդում, Ստրասբուրգում: Կանոնադրության համաձայն վեհաժողովը կարող է գումարել արտահերթ նստաշրջան, նախարարների կոմիտեի կամ վեհաժողովի նախագահի նախաձեռնությամբ: Վեհաժողովի քննարկումները բաց են և երբեք չեն գումարվել դոնփակ, չնայած կանոնադրությունը այն թույլ է տալիս: Կարևոր իրավական նշանակություն է տրվում վեհաժողովի և նախարարների կոմիտեի փոխգործակցությանը: Վեհաժողովի նախաձեռնությամբ նախարարների կոմիտեն անդրադառնում է եվրոպայի խորհրդի նպատակները խթանող անբաժեշտ միջոցառումներին [3]: Այս կապակցությամբ կոմիտեն պարտավոր է միջոցներ ձեռնարկել վեհաժողովի առաջարկությունների վերաբերյալ, որոնք կարող են լինել դրական կամ բացասական: Նախարարները իրավասու են մասնակցել վեհաժողովի կամ նրա կոմիտեների աշխատանքներին և կարող են ելույթ ունենալ անհրաժեշտության դեպքում: Իրավական տեսանկյունից վեհաժողովին վերապահված չէ որևէ վերահսկողություն սահմանում կոմիտեի նկատմամբ: Այդուհանդերձ կոմիտեն հաշվետու է իր կողմից կատարվող գործողությունների և որոշումների համար: Խնդրո առարկա բնագավառի հետ օրգանապես կապված է այն, որ վեհաժողովի անդամների կողմից առաջադրված գրավոր և բանավոր հարցերին կարող է պատասխանել այն անդամ պետության նախագահը, որի ներկայացուցիչը նախագահում է նախարարների կոմիտեին: Բանավոր հարցերին տրվում է բանավոր պատասխան լիազումար նիստի ընթացքում և թույլատրվում է լրացուցիչ հարց, եթե պատասխանը չի բավարարում:

Եվրոպայի խորհրդի կարևոր ձեռքբերումներից է «Վենետիկի հանձնաժողովի» (իրավունքի միջոցով հանուն ժողովրդավարության եվրոպական հանձնաժողով) ձևավորումը: Փաստացի այն հիմնադրեց նախարարների կոմիտեն 1990 թ. մայիսի 10-ին, Բեռլինի պատի փլուզումից հետո: Հանձնաժողովին մասնակցում են Եիս բոլոր անդամ պետությունները ինչպես նաև դիտորդի կարգավիճակ ունեցող երկրները: Վենետիկի հանձնաժողովը, որի հեղինակությունը լայնորեն ճանաչված է եվրոպայում, կազմված է միջազգային վարկանիշ ունեցող անկախ փորձագետներից, որոնք ընտրվում են ժողովրդավարական հաստատություններում իրենց ունեցած փորձի կամ իրավունքի և քաղաքագիտության բնագավառում ունեցած ներդրման համար: Նրանք նշանակվում են չորս տարով հանձնաժողովի անդամ պետություններից: Հանձնաժողովը մասնագիտացված է սահմանադրությունների մշակման և վերանայման գործում և լուրջ ներդրում ունի նշված ոլորտում [4]: Այն կենսական նշանակություն է ունեցել արևելյան եվրոպայի և հետխորհրդային երկրներին փորձագիտական խորհրդատվություն տրամադրելու առումով՝ երաշխավորելով նրանց նոր սահմանադրությունների համապատասխանությունը եվրոպական չափանիշներին և

օգնելով նրանց կատարել հետագա փոփոխություններ: Այսուհանդերձ այդ կառույցի գործառնությունները չեն սահմանափակվում, սահմանադրություններով և ընդգրկում են իրավական գործընթացներ սահմանադրական դատարանների ձևավորման, ազգային փոքրամասնությունների մասին օրենքի մշակման հիմնախնդիրները: Այս ամենի հետ միասին հանձնաժողովը լայնածավալ իրավական օգնություն է ցուցաբերում սահմանադրական դատարաններին:

Եիս իրավունքի ուսումնասիրության կարևոր բնագավառ է համարվում այսպես կոչված GRECO (կոռուպցիայի դեմ պայքարող պետությունների խումբ) գործառնությունները: Այն հիմնադրվել է 1999թ. մայիսին ընդունված համաձայնագրով՝ տասնյոթ պետությունների մասնակցությամբ: Այն ապահովում է հակակոռուպցիոն միջոցառումներում կոնկրետ ուղե-նիշների ներառումը և վերահսկում է դրանց համապատասխանությունը կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործողությունների ծրագրի շրջանակներում ընդունված միջազգային իավական փաստաթղթերին:^[5] Այն օգնում է վերացնել բոլոր այն բացթողումները և թերությունները, որոնք տեղ են գտել ներպետական հակակոռուպցիոն օրենքներում և գործնական բարեփոխումներ իրականացնել կոռուպցիայի դեմ պայքարի հիմնախնդիրներում:

Գլոբալ առումով եվրոպայի խորհրդի իրավական նորմերը կազմում են հանրային միջազգային իրավունքի որոշակի մաս և երբեմն լրացնում են նրա բաց թողումները: Այս առնչությամբ կարևորվում են դրանք համահունչ դարձնել եվրոպական չափանիշներին: Պրակտիկորեն ձևավորվում է տարածաշրջանային միջազգային իրավունք իր բոլոր բաղադրիչներով: Ձևավորված իրավական դաշտը հնարավորություններ է տալիս եվրոպայի խորհրդին հարաբերությունների մեջ մտնել այլ միջազգային կազմակերպությունների հետ: Այս հարցում հիմնական դերակատարությունը վերապահված է նախարարների կոմիտեին, որը կարող է եվրոպայի խորհրդի անունից ցանկացած միջկառավարական կազմակերպության հետ համաձայնագրեր ստորագրելով այնպիսի բնագավառների վերաբերյալ, որոնք Եիս իրավասությունների շրջանակում են: Նման համաձայնագրերը սահմանում են այն պայմանները, որոնց հիման վրա կառուցվելու են հարաբերությունները եվրոպայի խորհրդի և կազմակերպության միջև [6]: Այս կապակցությամբ կարգավորվում է նաև այն, որ նախարարների կոմիտեն Եիս անունից համապատասխան պայմանավորվածություններ ձեռք բերել ոչ կառավարական միջազգային կազմակերպությունների հետ տարբերխնդիրների քննարկման վերաբերյալ: Վերջին 30 տարիների ընթացքում լայնածավալ համագործակցություն է ձևավորվել ՄԱԿ-ի ղեկավար կառույցների, ինչպես նաև ՄԱԿ-ի մասնագիտացված գործակալությունների և եվրոպայի խորհրդի միջև: Հատկապես կարևորվում է համագործակցությունը, Յունեսկոյի և Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության հետ [7]: Տարածաշրջանային և միջազգային հարաբերությունների բնագավառում առանձնակի նշանակություն է տրվում միջխորհրդարանական փոխհարաբերություններին: Այս կապակցությամբ գոյություն ունեն որոշակի խոչընդոտներ այն առումով, որ խորհրդարանների գործունեությունը չի կարգավորվում հանրային միջազգային իրավունքով և չեն համարվում միջազգային իրավունքի սուբյեկտներ: Սակայն նշվածը չի սահմանափակվում խորհրդարանների դերն ու նշանակությունը միջազգային հարաբերություններում, որի հենքի վրա ստեղծվում են նոր

խորհրդարանական վեհաժողովներ: Որպես օրինակ կարելի է նշել եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի(Եխխվ) բազմակողմ համագործակցությունը ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեհաժողովի հետ: Այսպիսով իր ստեղծման պահից ի վեր Եվրոպայի խորհուրդը հաջողությամբ սահմանել է եվրոպայի բոլոր պետություններին վերաբերող իրավական համակարգի հիմնարար նորմերը՝ հիմնված իրավունքի գերակայության և մարդու իրավունքների վրա: Փաստացի առաջին երկուսը օրգանապես կապված են երրորդի հետ: Ժողովրդավարությունը Եվրոպայի խորհրդի իրավունքում առանձնակի տեղ է զբաղեցնում և այդ կառույցը տարիներ շարունակ բազմակողմ իրավական օգնություն է ցուցաբերել անդամ պետություններին [8]: Եվրոպայի խորհուրդը Բեռլինի պատի փլուզումից հետո հանդես եկավ որպես նոր իրավաքաղաքացիական համակարգի ճարտարապետներից մեկը: Եվրոպական կազմակերպությունները հանդես եկան փոխրացման քաղաքականությամբ, որը հնարավորություն ընձեռեց տարածել եվրոպայի խորհրդի իրավական նորմերը ողջ եվրոպական տարածաշրջանում: Ներկա իրավիճակում կանոնադրույն խնդիր է եվրոպայի խորհրդի և այլ տարածաշրջանային կազմակերպությունների միջև հարաբերությունները և դրանց շրջանակը: Խնդրահարույց է այն, որ եվրոպական կառույցները ներառում են նույն պետություններին: Այնուամենայնիվ, արևմտյան եվրոպայի պետությունները եվրոպայի խորհրդում և նրանց արևելյան հարևանները շարունակում են տարբերվել իրենց ժողովրդավարությամբ, հիմնարար իրավական սկզբունքների և դատական համակարգերի որակական հատկանիշներով: Այս հենքի վրա հաճախ Եխ ղեկավար կառույցները հիմնավորվում են, որ նոր անդամները պետք է իրականացնեն կոնկրետ ինստիտուցիոնալ բարեփոխումները և ստորագրեն ու վավերացնեն Եխ կոնվենցիաները կարճ ժամանակահատվածում [9-11]: Բարեփոխումների իրականացումը խիստ անհրաժեշտ է, որպեսզի նորանդամ պետությունները հնարավորինս շուտ իրականացնեն անհրաժեշտ պահանջները: Այս կապակցությամբ եվրոպայի խորհուրդը վերածվել է յուրահատուկ իրավական դպրոցի:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

- 1.K. Pebes, H. „Human rights and parliamentary democracy in the Parliamentary Assendy, Srasbourg. 2000 pp. 660-678.
2. Polakiewicz J. „Treaty Making in the Concil of Europe, Strasbourg, 1999
3. Schwimmerew., The Europian Dream, London, Continuum, 2004,
4. Law in Greater Europe, The Hague, 2000. pp. 376-408
5. De Vel, G ang Morkert . T., „ Ymprtance and weakness of the Council of Europe, The Hague, 2000, pp 345-367
6. Kruger, H.C. and Petrold, H., Law in Greater Europe, Strasbourg, 2011. pp. 175-2010
7. Heinzich Klepes., „Toward a Commor Legal Area.,” The Hague., 2007., pp. 325-352
8. Kennedy, m. and O Halpin, E., EU and The Council of Europe, Strasbourg, Coucil of Europe Publishing, 2007, pp. 34-45
9. Burbon. J. L, The Council of Europe., Strasbourg, 2005., pp. 317-340.
10. Scwimmer. W. One Europe – a Europe of partners., Strasbourg, 2014., pp. 9-32
11. Shabas, A., The abolition of the death Penalty in International Paw., Cambidge University Press, 2002, pp 297-315.

Арапелян Г. ПРАВА СОВЕТА ЕВРОПЫ И ПРАВА ЧЕЛОВЕКА. Совет Европы был создан 5 мая 1949г. для достижения большего единства между его членами в целях защиты и воплощения идеалов и принципов, являющихся их общим достоянием, а также в целях содействия их экономическому и социальному прогрессу. Основная цель Совета Европы состоит в соблюдении основных принципов прав человека, плюралистической демократии и верховенства закона. Совет Европы стремится к выполнению своего плана действий в сотрудничестве с европейскими и другими международными организациями, в частности, с Европейским союзом и ОБСЕ.

Ключевые слова: Совет Европы, права человека, верховенство закона, ОБСЕ.

Arakelyan G. THE COUCIL OF EUROPE AND HUMAN RIGHTS. The Council of Europe was established on 5 May 1949. To achieve a greater unity between its members for safeguarding and realizing the ideals and principles which are their common heritage and facilitating their economic and social progress. The Council's overall aim is to maintain the basic principles of human rights, pluralist democracy and the rule of law. The Council of Europe seeks implementation of this Action Plan in cooperation with European and other international organizations, notably the European Union and the OSCE.

Key words: Council of Europe, human rights, rule of law, OSCE.